

reportatge

Fa un temps que a la població de Riudaura, a la Garrotxa, s'estava lliurant una batalla en contra de l'amenaça que representava per al seu territori la implantació d'una zona industrial que contemplava fer servir la tècnica de la fractura hidràulica (*fracking*) per a l'extracció d'hidrocarburs.

Riudaura, el perill del *fracking*

Les prospeccions van començar en els anys seixanta, però no s'ha començat a parlar assíduament del *fracking* fins fa ben poc

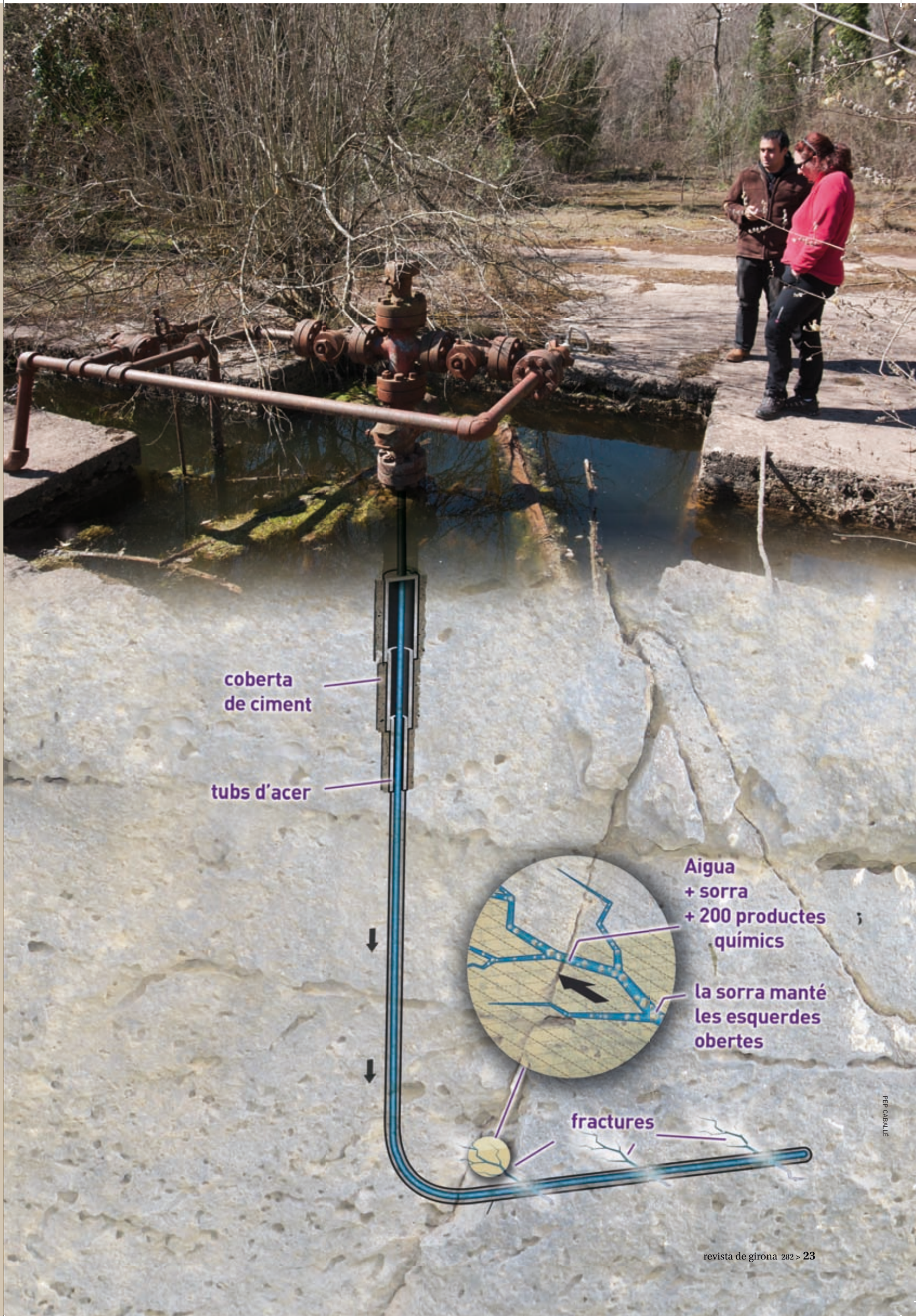
JORDI ARBONÈS (NIF) I JOSEP PASTELLS > TEXT

CLAUDI VALENTÍ > FOTOS

El senyal d'alerta es va disparar a la població quan la gent es va assabentar que la Generalitat havia concedit un permís d'investigació anomenat «Ripoll», i que bàsicament afectava la Garrotxa i el Ripollès. Aleshores es va crear la plataforma Riudaura Junts, que de seguida es va adonar que l'empresa Teredo Oils no feia cap investigació, sinó que es disposava a executar l'explotació, la primavera passada, sense fer cap estudi previ. Això representava saltar-se la normativa vigent.

Després d'un seguit de mobilitzacions i manifestacions en contra, la Generalitat va fer saber que enduriria els requisits per autoritzar l'ús de la tècnica del *fracking*. Fins i tot va aprovar una moció per prohibir legis-

lativament el *fracking*. El 18 de setembre, diferents mitjans de comunicació informaven que el grup de treball que el Govern va crear al febrer entre diversos departaments per fixar una posició sobre aquesta tècnica havia conclòs que el *fracking* és una pràctica «poc recomanable» amb la tecnologia actual, i el conseller d'Empresa i Ocupació, Felip Puig, va precisar que l'Executiu modificaria la Llei d'urbanisme perquè les prospeccions no siguin «autoritzables» en sòl no urbanitzable. També es va dir que, per tal de dissuadir de la pràctica del *fracking*, s'exigiria una declaració d'impacte ambiental i una autorització ambiental quan una empresa vulgui usar la tècnica de la fractura hidràulica per investigar

coberta
de ciment

tubs d'acer

Aigua
+ sorra
+ 200 productes
químics

la sorra manté
les esquerdes
obertes

fractures

PEP GABALLE

Prohibició legislativa pel risc ambiental

El Parlament català va aprovar a finals de setembre de l'any passat una proposta de resolució que insta el Govern a prohibir legislativament el *fracking* i a fer front a les prospeccions i explotacions que pugui imposar l'Estat i que afectin Catalunya. La proposta, que també preveu promoure el desenvolupament de les energies renovables, va ser rebuda amb satisfacció per les plataformes *antifracking* de la Garrotxa i del Ripollès. L'informe de la Generalitat considera «poc recomanable» la fractura hidràulica, ja que l'escassetat de gas al subsòl no justifica els riscos ambientals i l'impacte social que comportaria l'ús d'aquesta tècnica. Les dues geòlogues consultades per la nostra revista també desaconsellen la pràctica del *fracking* a les comarques gironines.

En aquest sentit, Montserrat Vehí apunta que «totes les tècniques d'extracció d'hidrocarburs tenen riscos d'accident, com ho demostren nombroses experiències en plataformes petrolíferes, com el recent accident de la BP al golf de Mèxic. Totes contaminen i totes alliberen gasos nocius per a l'atmosfera. El *fracking* fa viable l'extracció si parlem en termes econòmics, però pot comportar seriosos problemes de caràcter ambiental, especialment amb relació a l'aigua subterrània». Per la seva banda, Marta Picó sosté que «aplicar *fracking* a la Garrotxa seria una greu aberració. O és que ens podem imaginar el Parc Natural de la Zona Volcànica convivint amb les flames que generen contínuament les torres de gasos? O és que som tan rucs d'imaginar-nos que seguirem consumint carn certificada com a ecològica d'aquesta comarca?».

Segons Vehí, «a més dels riscos ambientals per a les aigües subterrànies, que en les terres gironines són de gran qualitat, moltes fins i tot comercialitzades, podríem afegir el fet que caldria urbanitzar tota la zona per construir instal·lacions, amb la consegüent pèrdua de sòl i l'increment del transport pesant». Per a Picó, «si sabem que el *fracking* contamina aqüífers, malmet el paisatge, té un greu impacte sobre la natura, malmet la salut humana i incrementa el risc de terratrèmols, tenim raons de prou pes per no recomanar ni desitjar que s'apliqui aquesta tècnica, almenys tal com està desenvolupada fins a aquest moment, i només per apaivagar la set d'alguns *lobbies*». Per aquesta raó, Vehí opina que «potser el que cal és replantejar el model de societat de consum, reduir les necessitats energètiques i apostar per energies més netes». Al capdavant, conclou Picó, «malgrat que avui la tecnologia ens permet arribar a aconseguir objectius que eren inimaginables només fa una dècada, ens cal tenir ben present que l'ètica està per sobre dels objectius tecnològics».

Josep Pastells és escriptor.

l'existència d'hidrocarburs a Catalunya. Puig va subratllar que el document dels experts sostenia que Catalunya no disposa de recursos naturals que facin viable l'explotació de gas de roca mare, per la qual cosa l'interès energètic «no justifica els costos socials locals que podrien produir-se. El Govern descarta el *fracking* com a tecnologia aplicable en territori català», va concloure.

Antecedents

Les prospeccions a la zona es van fer als anys seixanta, i encara en queden equipaments i tubs instal·lats. Llorenç Planagumà, geòleg de la Plataforma, puntualitza: «El *fracking* es va desenvolupar durant els anys seixanta i setanta, tot i que a escala industrial llavors no es va aplicar. Ha estat a partir del 2002 que s'ha començat a fer arreu». El fet que les prospeccions s'abandonessin per no ser rendibles és l'excusa de l'empresa a l'hora de no iniciar investigacions en el moment present. Segons ells, no els cal fer-les perquè ja saben el que hi ha i, per això, han intentat iniciar l'explotació ràpidament. Això ha entrat en contradicció amb el que ha manifestat la Generalitat, que, durant aquest temps, ha dit que la concessió només era per investigar, que d'aquesta manera sabrien la possible riquesa que contenia el subsòl de la Garrotxa i d'altres comarques catalanes que estan en processos semblants.

Què és el *fracking*?

El *fracking* és una tècnica que consisteix en una perforació vertical a gran profunditat, de dos a tres quilòmetres, i que després s'expandeix en horitzontal en l'estrat on s'han localitzat els hidrocarburs (gas o petroli). És radial a partir del pou mare i s'estén fins a uns dos quilòmetres de distància. Més endavant s'injecta aigua (12.000 a 24.000 metres cúbics per injecció) a gran pressió per fracturar la roca, juntament amb sorra i elements químics per dissoldre-la. Això comporta que s'incrementi la permeabilitat de la roca i, d'aquesta manera, s'afavoreixi l'extracció del gas o el petroli que estava atrapat a dins. Blanca Gómez, presidenta de la Plataforma, diu: «Alguns dels productes químics -n'hi ha uns

>> **Blanca Gómez, presidenta de la Plataforma Riudaura Junts, i Llorenç Planagumà, geòleg.**

200- són molt contaminants, i en cada pou poden variar segons la resistència de la roca. L'empresa afirma que, després, els tornen a treure i els dipositen en una bassa de decantació. Tot i això, n'hi ha un 20 % que sempre queda al subsòl. Hi ha el perill, sobretot en aquesta zona, que està molt fracturada, que surtin a l'exterior per alguna esclatxa i, també, que es contaminin els aqüífers profunds i que la toxicitat s'escampi als rius i vagi aigües avall. No està clar on anirien a parar els residus de la bassa. Són residus que demanen manteniment i, quan l'empresa desaparegués, qui se'n faria càrrec?».

L'impacte del fracking

Aquest tipus d'empreses no aporten llocs de treball. Duen els seus propis tècnics i treballadors, i també els menjadors i el càtering. El concepte és invasiu, ja que, un cop han acotat el terreny, la gent no s'ha de moure de la plataforma perquè s'hi treballa les 24 hores del dia. Munten una espècie de campament amb mòduls prefabricats. A més, s'hi ha de instal·lar una torre d'alta tensió perquè puguin funcionar tots

els equips, i una piscina amb materials contaminants, que corren el perill d'evaporar-se amb la calor. Això representa quatre o cinc anys d'explotació, durant els quals s'enduen els hidrocarburs en grans camions, cosa que comporta un trànsit constant. El territori queda del tot trinxat. Amb aquesta instal·lació es destrossaria l'economia d'un poble que està basada en la sostenibilitat i el turisme rural, a més de perjudicar les granges ecològiques: la gent que ha de-

El fracking no implica tenir sobirania energètica perquè Catalunya no disposa de suficients recursos en el subsòl, sinó la degradació que comporta tota sobreexplotació i l'enriquiment d'uns pocs

manat subvencions per poder engegar el seu negoci rural no el podria dur a terme. D'aquesta manera, l'economia pròpia de la gent de la zona quedaria suspesa durant molt de temps, només per afavorir els interessos d'una empresa forana que no aportaria cap riquesa al desenvolupament ni del poble ni, tampoc, de la comarca. Planagumà no entenia que «la llei permetés aquest tipus d'actuacions en una zona PEIN, un espai declarat d'interès natural, ja que, en definitiva, el que s'instal·laria seria l'estructura d'una indústria pesant». Sortosament, això ha canviat d'ençà que la Generalitat ha anunciat que no autoritzarà prospeccions al territori.

Teredo Oils Limited versus la plataforma Riudaura Junts

Teredo Oils Ltd. és una empresa nord-americana propietat del magnat Phillip Paris, un personatge curiós i excèntric amb ínfules d'assemblar-se al Mr. Marshall de la postguerra, que ha promès, com si fos un regal impressionant i irresistible, fer un camp de futbol a Riudaura. Segons la Plataforma, la seu de Londres disposa de dos treballadors i d'un

>> *El magnat Phillip Paris, propietari de Teredo Oils Ltd, parlant davant d'un planol de la zona de Riudaura a TV1.*

capital social de 3.000 euros, i té previst subcontractar totes les feines.

La plataforma Riudaura Junts és un exemple de com s'organitza la societat civil quan veu amenaçat el seu territori i, sobretot, la seva qualitat de vida. Ha creat diverses comissions: una de logística, que s'encarrega de recollir signatures (5.000 físiques i 23.000 per Internet) i que informa els ciutadans i els pobles veïns; la comissió anomenada Els follets del bosc, integrada per caçadors i gent que va a caminar i que coneix la zona i els cotxes que puguen i baixen, vigila la gent que entra i surt del poble i avisa de qualsevol canvi, ja que s'han detectat pintades als arbres i roques senyalitzades i ningú no sap qui les ha fetes; i la comissió política, que està en contacte amb els partits catalans i el Parlament Europeu, i que hi envia preguntes a través de les secretaries dels parlamentaris perquè, després, aquests les facin públiques. També estan en contacte amb altres moviments d'àmbit estatal. A més, hi ha la comissió d'activitats, la de comunicació i la legal, que s'encarrega de recollir documentació i normativa que els serveixi per presentar recursos i al·legacions des d'una perspectiva tècnica sòlida. Els geòlegs consultats per la Plataforma asseguren que a Catalunya no hi ha prou recursos en hidrocarburs per obtenir-ne cap tipus de rendibilitat.

El 16 de setembre vam saber que el recurs teòric que la consultora Gessal donava a Catalunya era de 108,8 bilions de metres cúbics (bcm) de gas de roca mare, però que l'informe elaborat per tècnics interdepartamentals de la Generalitat considerava que només se'n podien extreure uns 5 bcm. És a dir, vuit mesos de consum actual.

L'opacitat administrativa

La Plataforma estava indignada amb la manca de transparència amb què havia actuat l'Administració catalana, perquè tot s'havia fet sense comunicar-ho als alcaldes, sense informar la població ni endegar estudis mediambientals previs. Per altra banda, Teredo Oils, al juny, va avisar l'Ajuntament de

La crisi actual afavoreix que la lluita pels recursos naturals es pugui implantar a qualsevol zona del territori sense tenir en compte ni consideracions socials ni, tampoc, mediambientals

Riudaura que estava disposada a «fer les coses bé». Mentrestant, s'estava associant amb altres inversors ja que la proposta presentada no havia estat desestimada oficialment. Tot plegat ha estat un entramat opac i difícil de desentrellar. És possible que, al darrere, també hi fos Montero Energy, la companyia espanyola que ha presentat dos grans projectes de *fracking* a Catalunya que afecten una vuitantena de municipis en nou comarques. Montero és la filial espanyola de la canadenc R2 Energy, una de les empreses més importants de les que es dediquen a buscar les escorrialles d'hidrocarburs que hi pugui haver arreu del planeta.

El *fracking*, per una banda, mostra com el model energètic actual està arribant a uns punts de declivi preocupants, ja que apareixen empreses «carronyaires industrials» disposades a explotar –o a fer-ho veure– recursos que no són rendibles, però que els poden servir per inflar l'especulació de la bombolla energètica a la borsa, i, per altra, que, malgrat que sembli que en democràcia una qüestió cabdal hauria de ser preservar la qualitat de vida, això no passa si la societat civil no s'organitza per defensar el seu territori.

Jordi Arbonès (Nif) és escriptor.